

ANADOLU'YA YAPILAN TÜRK AKINLARI:

- Avrupa Hunları
- Sibirler
- Abbasiler yönetimindeki Avasım Türkleri
- 1015 - 1021 yıllarında Tuğrul ve Çağrı Beyler komutasında yapılan keşif amaçlı akınlar.

TÜRKİYE TARİHİ

- Malazgirt savaşıyla başlar ve şu bölümlerden oluşur:
- İlk Türkmen Beylikleri dönemi
- Anadolu Selçuklu Devleti dönemi
- Selçuklu Beylikler dönemi
- Osmanlı Devleti dönemi
- Türkiye Cumhuriyeti dönemi

ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

SALTUKLULAR

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.
- Erzurum ve çevresinde kurulmuştur.
- Kurucusu Ebu'l Kasım'dır.
- İzzettin Saltuk zamanı beyliğin en güçlü dönemi olduğu için beyliğe onun adı verilmiştir.
- Anadolu Selçuklu Sultanı Rükneddin Süleyman Şah tarafından 1201'de Gürcistan seferi sırasında ortadan kaldırılmıştır.

MENGÜCEKLER (1072 -1228)

- Mengücek Gazi tarafından, Erzincan, Divriği, Kemah yörelerinde kurulmuştur.
- Beylik bir müddet sonra iki kola ayrılmış ve Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından ortadan kaldırılmıştır.

DANIŞMENTLİLER

(1080 - 1175)

- **Danişment Gazi** tarafından Kayseri, Sivas ve dolaylarında kurulmuştur.
- Haçlı seferleri sırasında Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'a yardım etmişlerdir.
- Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan tarafından ortadan kaldırılmıştır.
- Anadolu'da ilk medreseyi Niksar'da açtılar.
- Anadolu Selçuklularını en fazla uğraştıran beyliktir

ARTUKLULAR (1101 -1409)

- Artuk Bey'in oğulları tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kurulmuştur.
- Bu beyliğin Harput koluna I. Alaaddin Keykubat zamanında Anadolu Selçukluları, Mardin koluna Karakoyunlular, Hasankeyf koluna Eyyubiler, son vermişlerdir.

ÇAKA BEYLİĞİ

(1084 -1094)

- İzmir ve çevresinde, Çaka Bey tarafından kuruldu.
- Denizcilikle uğraşan ilk beyliktir.
- Çaka Bey, III Türk denizcisidir. Bizans'ı ortadan kaldırmak istemişti. Ancak, Bizans politikası sonucu, 1. Kılıç Arslan tarafından öldürtüldü.
- İstanbul'u kuşatan ilk Türk komutanıdır.

Beyliklerin Ortak Özellikleri

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulmuşlardır
- Anadolu'nun fethi için görevlendirilen komutanlarca kurulmuş ve komutanların adlarıyla anılmıştır.
- Anadolu'ya doğudan gelen Türkmenler yerleştirilmiştir.
- Kuruldukları bölgeleri Türkleştirmeye çalışmışlardır.
- Türk - İslâm kültür ve uygarlığının gelişmesine hizmet etmişlerdir.

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

- Melikşah'ın Anadolu'nun fethiyle görevlendirdiği komutanlardan Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından İznik'te kurulmuştur.

SÜLEYMAN ŞAH DÖNEMİ:

- İznik alınarak yönetim merkezi seçilmiştir. (1077)
- İznik'te Hutbe Melikşah adına okutulmuştur. Bu durum, Anadolu Selçuklu Sultanlığı'nın, Büyük Selçuklu İmparatorluğuna bağımlılığını anlatır.
- Sınırlarını genişletmek için güneye yönelmiş Antakya ve Urfa alınmıştır.
- Halep alınmak istenince, Suriye Selçuklu Sultanı **Tutuşla** arasına açılmış ve yapılan savaşta ölmüştür.

I. KILIÇARSLAN DÖNEMİ: (1092-1107)

- Melikşahın ölümünden sonra Anadolu'ya gelmiş ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin başına geçmiştir.
- 1. Haçlı Seferi'ne karşı mücadele etmiştir. (İznik savunulamayınca, hükümet merkezi Konya olmuştur).
- Büyük Selçuklu İmparatorluğunun karışıklık içinde olmasından yararlanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. (1104)
- Büyük Selçuklu Komutanlardan Emir Çavlı ile yaptığı savaşta yenilmiş ve Habur ırmağını geçmek isterken boğularak ölmüştür.

I. MESUT DÖNEMİ: (1116 - 1155)

- Danişmentlilerle Anadolu egemenliği için mücadele etmiştir ve Anadolu birliğini yeniden sağlamıştır.
- II. Haçlı seferine karşı koyarak haçlıların Anadolu'dan geçmeleri engellenmiştir.
- İlk bakır para bu dönemde basılmıştır.

II. KILIÇARSLAN DÖNEMİ: (1155-1192)

- Danişmentlilerin siyasal egemenliğine son verilerek, Anadolu'da Türk birliği sağlandı.
- Gümüş para basıldı.

Miryakefalon Savaşı (1176)

Nedeni:

- Anadolu'da Selçukluların, Haçlılarla uğraşmasını fırsat bilen Bizanslıların, Türkleri Anadolu'dan atmak istemeleri.

Sonucu:

- Savaşı Türk ordusu kazanmıştır.

Önemi:

- Bizans'ın Türkleri Anadolu'dan atma umutları sona ermiştir.
- Bundan sonra Bizans yıkılıncaya kadar savunma durumuna geçmiştir.
- Anadolu kesin Türk yurdu haline gelmiştir.

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NİN GELİŞME DÖNEMİ:

I. GIYASEDDİN KEYHÜSREV DÖNEMİ (1204-1211)

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin gelişme dönemi başlamış. (Haçlı saldırıları ve Bizans tehlikesi sona erdiği için)
- Samsun ve Antalya limanı ele geçirilmiştir.
- Venediklerle ilk ticaret antlaşması yapılmıştır.

I. İZZEDDİN KEYKAVUS DÖNEMİ (1211 -1220)

- Antalya'nın güvenliğini sağlamak için Kıbrıs kralıyla antlaşma yapılmıştır.
- Karadeniz'de Sinop alınarak ticaret için işler hale getirilmiştir.
- Suriye ticaret yolu açıldı.

I. ALAEDDİN KEYKUBAT DÖNEMİ (1220-1237)

- Alanya alınarak, tersane kuruldu.
- Artukoğulları ve Mengücek beyliği ele geçirildi.
- Kervansaraylar yapılarak, yollarda ticaret güvenliği sağlandı.
- Anadolu Selçuklu Devleti'nin ekonomik yönden en güçlü olduğu dönemdir.
- İlk altın para bastırılmıştır.
- Moğol tehlikesine karşı, doğudaki kalelerin surları güçlendirildi. Harzemli komutanlar yerleştirildi.
- Eyyubiler ve Harzemşahlarla anlaşarak Moğollara karşı bir set oluşturmak istedi. Fakat başarılı olamadı.
- 1230'da, Celâleddin Harzemşah'la Yassıçemen savaşı yapıldı. Harzemşahlar yenilerek yıkılma sürecine girdi.
- Ölümünden sonra başa II. Gıyaseddin Keyhüsrev geçti.

II. GIYASEDDİN KEYHÜSREV DÖNEMİ

- Devlet eski gücünü kaybetti.
- Yönetim Sadettin Köpek isimli vezirin eline geçti.
- Değerli devlet adamları ve komutanlar öldürüldü.
- 1240 yılında Baba İshak (Babailer) ayaklanması çıktı. Bu ayaklanmanın güçlükle bastırılması, devletin içine düştüğü durumu ortaya çıkardı.
- Bu durumdan yararlanan Moğollar, Anadolu'ya girerek Erzurum'u aldı.
- 1243 yılında Moğollarla Köse Dağı Savaşı yapıldı. Selçuklular yenildi.

Kösedağ Savaşının Sonuçları:

- Selçuklu prensleri arasında taht kavgaları başladı.
- Anadolu Selçuklu yönetimi, Moğolların baskısı altına girdi.
- Anadolu, Moğollar tarafından istilâ edildi.
- Anadolu Türk birliği bozularak, Selçuklu beylikleri dönemi başladı.
- Anadolu Selçukluları 1277'den itibaren tamamen Moğol - İlhanlıların egemenliğine girdi.
- 1308'de II. Mesut'un ölümüyle, Anadolu Selçukluları tamamen yıkıldı.

HAÇLI SEFERLERİ (1096 -1270)

- XI. ve XIII. yy. arasında, Avrupalı Hristiyanların Türk - İslâm dünyasına yaptıkları seferlere, Haçlı Savaşları denir.

Nedenleri:

- Hristiyanların, Kudüs ve çevresindeki kutsal yerleri Müslümanlardan geri almak istemesi, Papa'nın halkı kışkırtması.
- Avrupa'nın yoksulluk içinde olması ve Doğu'nun zenginliklerini ele geçirme düşüncesi.
- Bizans'ın Türk ilerleyişi karşısında Avrupa'dan yardım istemesi.
- Derebeylerin siyasî güçlerini artırma düşüncesi.
- Yoksul ve topraksız köylülerin sosyal ve ekonomik durumlarını iyileştirmek istemeleri.

I. HAÇLI SEFERİ (1096)

- Haçlılarla mücadele eden, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan olmuştur.
- Haçlılar İznik'i ele geçirdiler, başkent Konya'ya taşındı.
- Kudüs, Urfa, Antakya ve Trablusşam'da Lâtin krallık ve kontluklar kurdular.

II. HAÇLI SEFERİ (1147)

- Musul Atabeyinin Urfa'yı geri alması üzerine başlamıştır.
- Anadolu Selçuklu Sultanı I. Mesut, Haçlılarla mücadele etti

III. HAÇLI SEFERİ (1187)

- Selahattin Eyyubi'nin, Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine düzenlenmiştir.

IV. HAÇLI SEFERİ (1201)

- Deniz yoluyla düzenlendi.
- Haçlılar, Venedik'te toplandıkları sırada Bizans'ta taht kavgaları çıkmıştı. Bundan yararlanarak, amaçlarının dışına çıktılar.
- İstanbul'da, 1204 - 1261 yılları arasında Lâtin krallığı kurdular.

Sonuçları:

- Akdeniz ve Doğu - Batı ticareti gelişti.
- Müslümanların yaşadıkları yerlerde ekonomik zarara uğrandı.
- Din adamlarına ve kiliseye olan bağlılık azaldı.
- Derebeyler eski güçlerini kaybettiler. Merkezî krallıklar güçlendi.
- Anadolu'nun Türk yurdu olması kesinleşti. Bizans, Anadolu'daki haklarından vazgeçmek zorunda kaldı.
- Ticaretle uğraşan burjuva sınıfının önemi arttı, yönetsel hak istemeye başladılar.
- Avrupa'da, sınıflar arasındaki farklılık azaldı. Köylüler ekonomik açıdan güçlenmeye başladılar.
- Barut, pusula, kâğıt, matbaa ve dokuma Avrupa'ya götürülmüş ve bunlar Rönesans, Reforma, Coğrafi Keşiflere ve derebeyliğin yıkılmasına neden olmuştur.

ANADOLU SELÇUKLU BEYLİKLERİ DÖNEMİ

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflamasıyla, Türkmenler serbest şekilde hareket etmeye başladılar. Böylece çeşitli beylikler ortaya çıktı.

OSMANOĞULLARI (1299 -1922)

- Osman Bey tarafından, Söğüt - Domanıç dolaylarında kuruldu.
- Büyüyerek diğer beylikleri de yönetimleri altına aldılar.

KARAMANOĞULLARI

(1228 -1487)

- **Konya ve Karaman** çevresinde kuruldu.
- Kendilerini Anadolu Selçuklu Devletinin varisi olarak gördüler.
- Anadolu Türk birliği için Osmanlılarla en fazla mücadele eden beyliktir.
- 1277'de Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçeyi ilk defa resmî dil ilân etmiştir.
- II. Bayezid döneminde Osmanlılara katıldılar.

GERMİYANOĞULLARI (1260 -1429)

- **Kütahya Tavşanlı, Emet** dolaylarında kurulan bir beyliktir.
- Yıldırım Bayezid zamanında bu beyliğin merkezi olan **Kütahya**, Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi haline getirilmiştir.
- II. Murat zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

KARESİOĞULLARI

(1293 -1359)

- **Balıkesir** merkez olmak üzere kurulan Türk beyliğidir.
- Orhan Bey zamanında Osmanlı Devletine katılmış ve Karesioğullarının deniz gücünden yararlanılmıştır.
- Rumeli'ye geçiş kolaylaştı.
- Ankara Savaşı'ndan sonra yeniden kurulmadı.
- Osmanlılara katılan ilk beyliktir.

CANDAROĞULLARI

(İsfendiyaroğulları)

(1292-1461)

- **Kastamonu ve Sinop** çevresinde kurulmuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

MENTEŞEOĞULLARI (1280 -1426)

- Muğla ve çevresinde kurulmuştur. Denizcilikle
- uğraşmışlardır. II. Murat zamanında ortadan
- kaldırılmıştır.

AYDINOĞULLARI (1300-1425)

- Selçuk ve Tire taraflarında, Aydınoğlu Mehmet tarafından kurulmuştur.
- Denizcilikte önemli başarılar edinmişlerdir
- Umur Bey, Haçlı donanması ile savaşmıştır.
- II. Murat zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

SARUHANOĞULLARI

(1300 -1410)

- Manisa ve çevresinde kurulan bu beylikte denizcilikle uğraşmıştır. Çelebi Mehmet zamanında Osmanlılara katılmıştır.

HAMİTOĞULLARI (1280 - 1391)

- Eğridir ve Antalya çevresinde kurulmuştur.
- Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlılara
- bağlanmıştır.

RAMAZANOĞULLARI (1378 -1508)

- **Adana** ve çevresinde kurulmuştur. II. Bayezid
- devrinde Osmanlılara bağlanmıştır.

EŞREFOĞULLARI (1280 -1326)

- Beyşehir ve çevresinde kurulmuştur.

PERVANE OĞULLARI (1277 - 1322)

- **Sinop** ve çevresinde kurulmuştur.

DULKADİROGULLARI

(1339 -1515)

- Maraş ve çevresinde kurulmuştur. 1515 de Yavuz Sultan Selim zamanında (Turnadağı Savaşıyla) Osmanlılara katılmıştır.
- **Osmanlıya katılan son beyliktir.**

BEYLİKLERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılması ve Moğol egemenliğinin Anadolu'da sona ermesiyle kurulmuşlardır.
- Yıldırım Bayezid döneminde çoğu, Osmanlıların egemenliğine girmiş ancak, Ankara savaşından (1402) sonra tekrar kurulmuşlardır.
- Siyasal parçalanmaya neden olmalarına rağmen, Anadolu'da Türk kültür ve uygarlığına olumlu katkıda bulunmuşlardır.

ANADOLU SELÇUKLULARI VE BEYLİKLER DÖNEMİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

Devlet Yönetimi:

- Selçuklularda devlet hükümdar ailesinin ortak malı idi. Hutbe okutup, para bastırmak hükümdarlık belirtisiydi. Devlet işleri divanda görülürdü. Başkent önce İznik, sonra Konya oldu. Memleket yönetim bakımından illere (eyaletlere) ayrılırdı. Bir kısım illere yönetici olarak Melik unvanı ile sultanın çocukları gönderilirdi. Meliklere yardımcı olmak üzere Atabey denilen tecrübeli devlet adamları gönderilirdi.

Ordu:

- Selçuklu ordusunun esasını kapıkulu askerleri ve tımarlı sipahiler oluştururdu. Kapıkulu askerleri doğrudan sultana bağlı idi. Bunlar çeşitli milletlerden alınan çocukların özel olarak yetiştirilmesiyle kapıkulu askeri olurlardı. Tımarlı sipahiler Türklerden meydana gelirlerdi. Bunlar ikta alanların, beslemek zorunda oldukları askerlerdi. Anadolu Selçukluları, Samsun, Antalya, Sinop ve Alanya'nın fethinden sonra denizciliğe önem verdiler

Sosyal ve Ekonomik Hayat

- Selçuklu Türkleri göçebe, köylü ve şehirli olarak yaşarlardı. Şehir halkını, askerler, devlet memurları, din ve bilim adamları ve esnaflar meydana getirirdi. Esnaflar kendi aralarında Lonca denilen sanat gruplarına ayrılırlardı.
- Selçuklular ticarî hayatın canlanmasına çalışmışlar bunun içinde yollarda kervansaraylar, hanlar yapmışlardır.

Fikir, Dil ve Edebiyat

- Anadolu'da fikir hayatının en çok geliştiği dönem Anadolu Selçuklu Sultanı 1. Alaeddin Keykubat zamanıdır.
- Bu dönemde Moğol istilâsı nedeniyle Türkistan ve İran'dan çok sayıda bilim adamı Anadolu'ya gelmiştir.
- Bu dönemin ünlü kişisi Mevlana Celâleddini Rumi'dir.
- XIII. yy. dan itibaren Türkçe eserlerde yazılmış, Yunus Emre şiirleri ile ün kazanmıştır.

NOT:

- Beylikler döneminde Türkçe'ye daha çok önem verilmiş ve *Karamanoğlu Mehmet Bey 13 Mayıs 1277 de Türkçe'yi resmi dil ilân etmiştir.*

Sanat:

- İslam dini resim ve heykel yapmayı yasakladığından daha çok mimarî ve buna bağlı olarak süsleme sanatları gelişmiştir. Hastane, medrese, han, camii en önemli eserlerdir. Selçuklu sanatı doğal olarak Bizans ve İran sanatından etkilenmiştir.